

Bc. Klára Soldánová, UČO 209916

Závěrečný úkol (Úkol č. 6): Vypracujte konečnou podobu výzkumného návrhu (max 5 normostran). Ten musí mít níže uvedené náležitosti:

B) Pro kvalitativní výzkum:

- 1) Výzkumné téma, problém otázka. Představení tématu výzkumu v min 1 odstavci, cílů výzkumu v dalším odstavci. **(4 body v hodnocení projektu)**
- 2) Hlavní výzkumná otázka (1) a vedlejší výzkumné otázky (maximálně 5) **(5 bodů v hodnocení projektu)**
- 3) Volba výzkumné strategie (kvalitativní nebo kvantitativní) a její zdůvodnění. **(3 body v hodnocení projektu)**
- 4) Návrh metody sběru dat, představa o počtu a kontaktování výzkumných jednotek. **(4 body v hodnocení projektu)**
- 5) Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat - scénář rozhovoru, plán pozorování atd. **(3 body v hodnocení projektu)**
- 6) Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu (minimálně 1 odstavec) **(3 body v hodnocení projektu)**
- 7) Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru/ pozorování/analýzy dokumentu atd **(6 bodů v hodnocení projektu).**
- 8) Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu **(4 body v hodnocení projektu)**
- 9) Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek, dvě z toho zahraniční) dle citační normy jednoho z oborových časopisů. **(2 body v hodnocení projektu)**

1) **Téma:** Komunikace osob s mentálním postižením a jejich rodičů

Výzkumná otázka: Jaké jsou možnosti komunikace osob s mentálním postižením a současným narušením komunikační schopnosti v jejich rodinách?

Představení tématu: Práce se bude zabývat analýzou možností komunikace osob s mentálním postižením a současným narušením komunikační schopnosti, s přihlédnutím ke komunikaci v rodinách. Na základě výsledků šetření budou navrženy možné způsoby využití získaných výsledků, které by vedly ke zlepšení informovanosti o této problematice nejen mezi rodiči a profesionály, ale také dobrovolníky pracujícími s osobami s mentálním postižením.

Cíle výzkumu: Hlavním cílem výzkumné činnosti je analýza možností komunikace s osobami s mentálním postižením a současným narušením komunikační schopnosti, s přihlédnutím ke komunikaci v rodinách. Tento kvalitativní výzkum se zabývá komunikací tří různých osob s mentálním postižením v rodině, jejich komunikačními schopnostmi i možnostmi porozumění. Dílčí cíle jsou:

- zpracování kazuistik tří chlapců s mentálním postižením;
- vymezení komunikačních schopností respondentů;
- provedení rozhovorů s rodiči těchto hochů a jejich analýza;
- návrh možných opatření a doporučení pro rodiny respondentů;
- návrh způsobu využití získaných výsledků

2) **Hlavní výzkumná otázka:** Jaké jsou možnosti komunikace osob s mentálním postižením a současným narušením komunikační schopnosti v jejich rodinách?

Vedlejší výzkumné otázky:

Užívají respondenti této práce a jejich rodiny některý ze systémů alternativní nebo augmentativní komunikace?

Mají respondenti této práce a jejich rodiny tendence vyhledávat nové přístupy a možnosti, které by jejich komunikaci zlepšily?

Způsobuje nemožnost funkční komunikace respondentům sociální, emoční a kognitivní deprivaci, ztěžuje uspokojování základních lidských potřeb a přání a znemožňuje uplatnění vlastních práv?

3) Kvalitativní výzkum, zpracován procedurou monografickou, za pomoci metody kazuistiky.

Zdůvodnění: Výzkum bude proveden na základě analýzy menšího vzorku respondentů, u nichž však bude proveden do hloubky. Kvantitativní výzkum by nám neposkytnul dostatečné informace od rodin, stejně jako od respondentů. V práci se budeme zaměřovat i na ryze kvalitativní jevy, jako jsou pocity (opuštění, nepochopení) či obavy (Co bude s mým dítětem až zemřu?).

4) **Techniky sběru dat:**

- polostandardizovaný rozhovor (provedený s rodiči v jejich domovech);
- aktivní pozorování - přímé a nestandardizované (v rámci 14ti denního pobytu);
- analýza dokumentů (pro doplnění kazuistik).

Počet respondentů, jejich kontaktování: tři rodiny s dítětem s mentálním postižením, kontaktování na základě osobní známosti.

5) **Úryvek z připravovaných otázek k polostandardizovanému rozhovoru:**

Jak dítě komunikuje s vámi (rodiči)? (se sourozenci, s ostatními vrstevníky, se známými dospělými, s cizími dospělými)

Vyhledává komunikaci samo nebo je spíše ostýchavé?

Jak probíhala komunikace mezi rodinou a dítětem v průběhu vývoje?

Byla vám doporučena alternativní nebo augmentativní komunikace? Využívali jste ji? Pokud ne, zajímali jste se o ni? Vysvětlil vám někdo o co jde?

6) **Výhody:** Dlouhodobá známost a spolupráce umožňuje důvěrnější rozhovor. U respondentů platí to samé, jsou na mne zvyklí, můj způsob práce znají, nebudou se ostýchat. Navíc je potřeba, abych je dostatečně dobře znala, protože posouzení narušené komunikační schopnosti je potřeba provést důkladně, lépe dlouhodoběji (pokud se mě bude respondent bát, nebude se mnou mluvit vůbec, kdežto když mě zná, naváže komunikaci i sám).

Nevýhody: Možné neobjektivní posouzení schopností.

Etické problémy: Řešení citlivých témat s rodiči (Např. Jak bude vaše dítě zaopatřené v případě vaší smrti?)

Praktické problémy: Nedostatečná ochota rodičů odpovídat na dané otázky. Praktická domluva s respondenty s narušenou komunikační schopností. Nedostatečný čas pro poskytnutí rozhovoru.

7) **Poznámky:** Martin je hodně uzavřený do sebe, často je jakoby v jiném světě a komunikuje sám se sebou. Jakoby měl dvojí osobnost, jedna je chytrá a radí mu co má jak udělat a druhá je hloupá. Co se týká komunikace s rodinou či sourozenci tak je vcelku dobrá. Je typ člověka, který dělá různé věci jen tehdy, když se mu chce. Pokud se mu nechce vyprávět, tak neřekne nic, někdy však přijde sám a začne povídat zážitky z ústavu a líčit vše co za týden prožil. Se sestrou komunikuje také i o lásce, má zájem o to poznat co to vlastně je. Během jeho života se prostřídaly doby, kdy velmi rád zpíval a rád četl ze slabikáře a byl velmi komunikativní. Poté měl období, kdy rád počítal a vymalovával. Po smrti jeho tatínka se po komunikativní stránce uzavřel a asi 2 roky trvalo, než ze sebe vydal jediné slovo. Nyní má opět chuť do života, je šťastný a opět rád zpívá. Dokonce si našel dalšího koníčka a to je vystřihování. Co se týká logopedie, tak v této otázce jsme se zcela spoléhali na pedagogické pracovníky ze speciální školy a z ústavu. Samostatně jsme žádného logopeda nenavštívili. Už od malička byl přes týden mimo a doma byl pouze o víkendech. Snažili jsme se tedy, když měl náladu vyvíjet jeho logopedické myšlení sami. Alternativní a augmentativní komunikace nám nebyla nikdy doporučena.

8) **Modifikace výzkumného návrhu:** Vzhledem k neznalosti pojmu alternativní a augmentativní komunikace u všech tří respondentů a jejich rodin, by bylo možno zahrnout do výzkumného návrhu návrh využití AAK pro tyto rodiny a experimentální výběr vhodné formy AAK pro respondenty – vyzkoušení několika druhů (piktogramy, znak do řeči, Makaton) a výběr neoptimálnější formy.

9) Zdroje:

ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Karolinum, 2008. 222 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

DOLEJŠÍ, M. *K otázkám psychologie mentální retardace*. Praha: Avicenum, 1973. 183 s.

JANOVCOVÁ, Z. *Alternativní a augmentativní komunikace*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 48 s. ISBN 80-2103-204-9.

KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha: Tech-Market, 1996. 80 s. ISBN 80-902134-1-3.

LAUDOVÁ, L. *Augmentativní a alternativní komunikace*. in ŠKODOVÁ, E.; JEDLIČKA, I. a kol. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. 612 s. ISBN 80-7178-546-6.

LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. 191 s. ISBN 80-7178-572-5.

LECHTA, V. a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. 359 s. ISBN 80-7178-801-5.

LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. 156 s. ISBN 80-7315-038-7.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD, 2006. 208 s. ISBN 80-86633-40-3.

PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice: Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. 178 s. ISBN 978-80-7315-157-7.

SELIKOWITZ, M. *Downův syndrom*. Praha: Portál, 2005. 200 s. ISBN 80-7178-973-9.

ŠKODOVÁ, E.; JEDLIČKA, I. a kol. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. 612 s. ISBN 80-7178-546-6.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2006. 200 s. ISBN 80-7367-060-7.

VALENTA, M. et al. *Psychopedie: teoretické základy a metodika*. Praha: Parta, 2007. 386 s. ISBN 978-80-7320-099-2.

VITÁSKOVÁ, K.; PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. *Logopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 182 s. ISBN 80-244-1088-5.

AAIDD - *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities* [online]. ©2010 [cit. xx.yy 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.aaid.org>

ICD-10 *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision* [online]. ©1994-2007 [cit. xx.yy 2010].

Dostupný z WWW: <http://apps.who.int/classifications/apps/icd/icd10online/>

Zdařilý návrh!